

Man gjorde et barn fortræd....

AF SØREN RØDKJÆR
SOR@JV.DK
REDAKTIONSCHEF

3764 er tallet på det antal finske børn, der kom til Danmark i krigsårene 1940-44. En af dem stod af på Kolding Banegård den 21. maj 1943 klokken 15.14. Hans navn var Tapio.

På tirsdag er det 70 år siden at barn nummer 3546, Tapio havde flygtningenummeret hængende om halsen, mødte sin ny danske familie. Det var meningen, at børnene skulle væk sommeren over for at komme væk fra krigen i Finland. Væk fra sult og sygdom.

Mange vendte aldrig tilbage til Finland. Som Tapio. Og i dagens interview i **Magasinet Søndag** spørger Tapio sig selv, om man gjorde det rigtige dengang i Finland.

Det ligger ham meget på sinde ikke at være utaknemmelig.

– Alt blev gjort i den bedste mening. Jeg

skylder Danmark mit helbred, velfærd og uddannelse, siger Tapio Juhl.

Men alligevel kommer man til at tænke på Tove Ditlevsens første roman »Man gjorde et barn fortræd« også udgivet i krigsårene – i 1941.

Romanen er en psykologisk skildring, hvor Tove Ditlevsen forsøger at forklare, hvordan voksnes angst kan udspringe af traumatiske oplevelser i barndommen.

Og Tapio er i dag i tvivl om, om det var det rigtige, at tage børnene væk fra deres familie – om det nogen sinde er det bedste at skille børn og forældre?

– Det har nogle alvorlige konsekvenser, konstaterer Tapio i det tankevekkende, ærlige interview.

– Ingen skal bebrejdes noget, men måske kan vi lære af historien, siger krigsbarnet fra Finland.

God søndag og god læsning

4-6

TAPIO JUHL har taget initiativ til at samle nogle af de finnebørn, han kom til Danmark sammen med for 70 år siden. På tirsdag mødes de på Kolding Banegård klokken 15.14 – det tidspunkt, toget med børnene ankom dengang.

TAPIO JUHL

Født i 1941 i Karelen, som da var en del af Finland. Var et af de 3764 finske børn, der under Anden Verdenskrig blev sendt til Danmark og en af de 451, som blev her. Opvokset i Lunderskov.

Først uddannet elektriker og siden lærer. Har arbejdet som folkeskolelærer, som fængselslærer i Nyborg Statsfængsel, skoleinspektør og som konsulent i Forsvaret. Sluttede arbejdslivet som skoleleder på en friskole.

Debuterede som billedkunstner på Påskeudstillingen i Aarhus i 1991.

Bor i dag i Spøttrup i Salling.

Er gift og far til syv børn.

Krigsbarn hele livet

FINNEBØRN.

72-årige Tapio Juhl blev som toårig sendt væk fra sin familie i Finland og havnede i Kolding. Hans historie er fortællingen om, hvordan Danmark i stor stil hjalp Finland under Anden Verdenskrig, og den er en fortælling om at vokse op med tabuer og en livslang følelse af rodløshed.

KRIGSBØRN

Tekst:
Mona Østerlund
magasinet@jv.dk

Foto:
Henrik Dons Christensen

Den lille dreng er bare to år, men har allerede mærket konsekvenserne af krig på egen krop. Derfor skærmer han med sine hænder og arme sin tallerken, hver gang han bliver sat i den høje stol ved bordet for at spise. Der, hvor han kommer fra, var der altid for lidt mad, så han vil forhindre, at andre skal tage tallerkenen og al den gode mad fra ham.

Den nu 72-årige Tapio Juhl læner sig ind over bordet og holder armene i en cirkel for at vise, hvordan han gjorde. Selv om han kun var to år, kan han tydeligt huske, at han i den første tid i Danmark kastede sig beskyttende over sin mad hos sin plejefamilie i Lunderskov.

Tapio Juhl var et af de 3764 finske børn, der fra 1940-44 kom til Danmark. I alt blev flere end 70.000 børn sendt ud af Finland i den periode i det, der betegnes som verdenshistoriens største børneflytning. En tiendedel af landets børn mellem ét og ni år blev sendt af sted med tog til især Sverige, men altså også til Danmark og ganske få til Norge.

I første omgang skulle de være væk i nogle måneder for at komme væk fra krig og nød i Finland og for at få sul på kroppen og komme sygdomme til livs.

– Vi blev kaldt sommerbørn, fortæller Tapio Juhl.

De fleste børn kom da også tilbage til Finland igen, men ligesom 450 andre blev Tapio Juhl i Danmark og voksede op hos den familie, der i første omgang blot havde sagt ja til at være

sømmervært for et finsk barn.

På tirsdag den 21. maj er det 70 år siden, Tapio Juhl som et af 59 finske børn ankom til Kolding Station med toget klokken 15.14 fra København. Da var det næsten en uge siden, de finske mødre havde sat deres små børn på toget og var gået fra dem med en besked om, at »mor skal lige hente noget«, eller »mor skal sidde i en anden togvogn«.

Ud over at blive forladt af mødrene måtte børnene også igennem en voldsom tur. Som voksen har Tapio Juhl fundet ud af, at den natlige drøm, der altid har forfulgt ham, om at ligge mellem togskiner i en skov og om sne, skrig og råb, bunder i begivenheder fra hans rejse væk fra fædrelandet som toårig: Trods Røde Korsmærker på togtagene blev de angrebet af russiske fly, og for at redde børnenes liv kastede de finske lotter dem ud af de brændende tog og ud i sneen.

Flere dage senere nåede børnene dog frem til København med tog og derfra sendt videre. Udstyret med lidt finske børnebøger hjemmefra, en finsk-dansk parlør fra Finlandshjælpen og et flygtningenummer hængt om halsen – den lille Tapio havde nummer 3546 – blev de finske børn fordelt til de familier, som velvilligt havde sagt ja til at tage sig af et krigsbarn.

– Jeg kom til Lunderskov for at bo hos en enke med to større døtre. Hendes mand var død i 1940, og hun drev nu selv deres manufakturforret-

ning videre. Min storebror, der var tre år ældre, var med samme tog hertil, og han kom til en anden familie i Lunderskov. Der stod i vores papirer, at vi skulle ses af og til, fortæller Tapio Juhl.

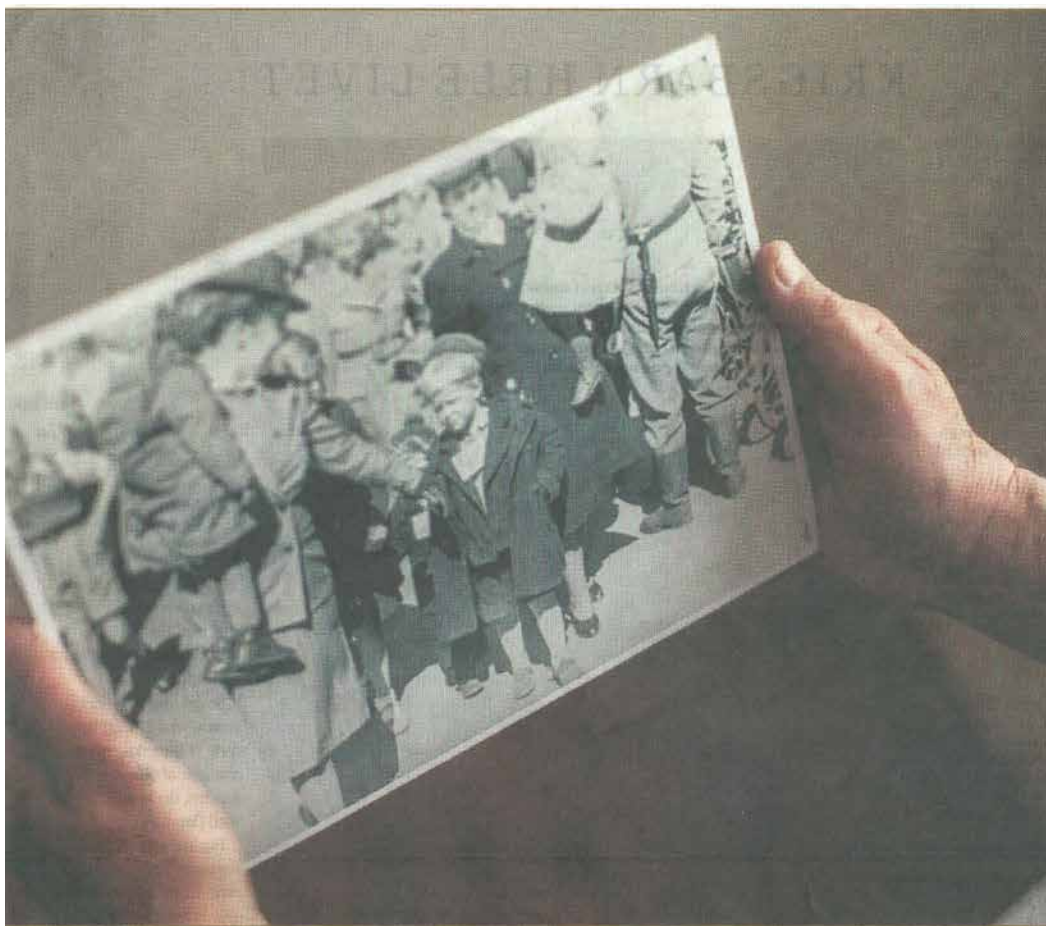
Efter krigen vendte broderen dog ligesom de fleste andre af især de større børn tilbage til Finland, men rejste som helt ung først til Sverige og siden Danmark.

Selv har Tapio Juhl levet et godt liv her i landet, og han er på ingen måde i tvivl om, at alle havde gode hensigter med at flytte de mange tusinde børn væk fra et forarmet Finland, hvor de risikerede at dø af sult og sygdom. Alligevel er han i tvivl om, om det var det rigtige at tage børnene væk fra deres familier – og i det hele taget om det nogen sinde er den bedste løsning at skille forældre og børn. For det har nogle alvorlige konsekvenser, mener han.

To mødre – to at sære

Tapio Juhls familie kom fra Karelen, som Finland ved fredsslutningen efter Vinterkrigen i 1940 måtte afgive til det daværende Sovjetunionen. Med et slag blev 407.000 karelere hjemløse og var ikke just velsete i det øvrige Finland, hvor de blev flyttet til og skulle have jord at dyrke og mad at spise.

I alt var den unge finske nation igennem tre krige fra 1939-45, og landet var på alle måder mærket og forarmet. Tapio Juhls far deltog i alle tre krige og overlevede, men blev skadet

UDSTILLING

På lørdag den 25. maj åbner udstillingen »Evakueret til Kolding« på Koldinghus om de 59 børn, der ankom til byen den 21. maj 1943. Udstillingen fortæller om de børn, der blev tilbage på egnen efter krigen. Tapio Juhl har været med til at tilrettelægge udstillingen, og en del af hans personlige ting kan ses på slottet frem til 18. august.

Se mere på www.koldinghus.dk

TAPIO OG BROR. Der var trangsel ved Kolding Banegård, da de 59 finske flygtningebørn ankom den 21. maj. Drengen midt i billedet er Tapio Juhls storebror og skråt bag ham anes den lille toårige Tapio. Begge har deres flygtningenummer om halsen.

på krop og sind. Forældrene blev skilt, og moderen levede efter krigen et kummerligt liv som næsten husvild.

Det mønster var ikke usædvanligt, og det var ikke let for de børn, der vendte hjem fra de gode forhold i blandt andet Danmark. Nogle af dem havde glemt deres eget sprog, og flere endte med at vende tilbage til plejefamilierne. Heller ikke det var altid lykken.

– Alle dem, jeg kender, der har gjort det, har i hvert fald haft et svært liv efterfølgende, siger Tapio Juhl.

Selv om han var blandt dem, der blev i Danmark, har han heller ikke kunnet slippe fri af rodløsheden og følelsen af ikke helt at høre til nogen steder.

Når hans danske mor præsenterede ham for fremmede, var det med et "her har I så mit finnebarn". Det gjorde ondt på drengen, der helst bare ville være som alle andre og var glad, da han fik lov at få sin danske familiens efternavn og dansk statsborgerskab.

Udtrykket finnebarn kan han stadig ikke lide.

– Jeg vil hellere kaldes krigsbarn for på den måde at solidarisere mig med alle andre krigsbørn i hele verden. Der var jo hundredtusinder af tyske, franske og jødiske børn, der blev flyttet fra deres familier, og der var de engelske blitzbørn, nævner han.

Tapio Juhl har aldrig været vred på sine biologiske forældre over, at de

sendte ham væk, for han ved, de tog »jordens sværeste beslutning«, som han siger, men han har heller aldrig følt sig særligt knyttet til dem. Hans finske mor kom engang på et kort, spontant besøg i Lunderskov, da han var en stor knægt, og det var en oplevelse, han gerne havde været foruden. Da han skulle præsenteres for den kvinde, som han vidste, var hans biologiske mor, følte han sig fanget i et greb mellem sine to mødre.

– Min danske mor stod ved siden af mig, og min finske mor et stykke foran mig. Hvis jeg gik over til hende, ville jeg sære min danske mor, følte jeg. Og hvis jeg ikke gjorde, ville jeg sære min finske mor. Det var en umulig og ulykkelig situation. Jeg nikkede blot til min finske mor den dag, og da hun mange år senere besøgte mig og min kone, kunne jeg heller ikke tage om hende. Det ville være falsk, og jeg ville på den måde også svigte min danske familie, følte jeg.

Åbenhed om adoption

Uden at det blev sagt til ham, havde Tapio Juhl som barn en klar fornemmelse af, at han ikke måtte spørge til sin finske familie. I hans nye, danske familie blev der aldrig talt om hans baggrund – ud over altså, at han var husets finnebarn.

– Det gav mig en følelse af ikke rigtigt at være en del af familien og ikke at høre til. Når jeg som barn gik rundt i byen og så en familie med

FORTSÆTTES SIDE 6

UDSTILLINGEN PÅ KOLDINGHUS rummer nogle af de effekter, Tapio Juhl har gemt, blandt andet hans flygtningenummer. Han har også en fint udskåret træskål, som hans far lavede i skyttegravene som soldat i de tre finske krige.

FORTSAT FRA SIDE 4

forældre og børn, tænkte jeg altid, at de måtte være lykkelige. De har jo nok skændtes som alle andre, men for mig var det indbegrebet af at høre sammen, siger Tapio Juhl, der selv har stiftet en stor familie.

Da hans danske mor døde i 1980, var der i hendes gemmer en stak breve fra hans finske mor, som hun havde sendt til sin dreng i Danmark. Han havde bare aldrig fået lov til at se dem. Hvorfor ikke, kan han af gode grunde ikke spørge sin danske mor om. Selv mener Tapio Juhl, at han skulle have haft brevene som barn, og han har en klar holdning til adoption.

– Jeg mener, at man altid skal være fuldstændig åben. Man skal svare på alle adoptivbarnets spørgsmål, og hvis barnet ikke af sig selv spørger, skal man fortælle det om dets baggrund. I det hele taget er det vigtigt, at man husker at fortælle ting, mens man kan. Det gælder i alle livets forhold. Finnerne har et udtryk, der betyder, at man skal gå gennem stenen. Det er svært, men man er nødt til det og er afklaret bagefter, mener han.

Med den erfaring, han selv har gjort sig, og med det, Tapio Juhl har set hos sine landsmænd, der enten blev i Danmark eller rejste hjem til Finland og måske kom tilbage igen, er han også såltsat i sin holdning til at skille børn og forældre – og til tvangsfjernelser.

– Hvis det drejer sig om et barn under to år, og hvis alle muligheder er afprøvet, kan det i nogle tilfælde være i orden med tvangsfjernelser, men ellers mener jeg, at man skal rette indsatsen mod familien i stedet for at fjerne barnet.

Enorm dansk hjælp

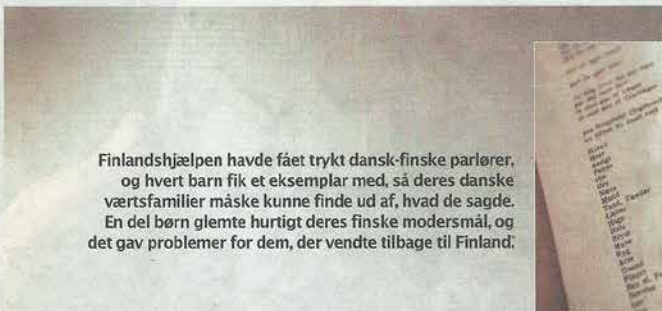
Hvordan det var gået Tapio Juhl og alle de andre finske børn, hvis de ikke var blevet sendt væk fra krig, sult og sygdom, kan ingen vide. Nogle ville givetvis være døde som små, men de, der havde overlevet, havde klaret sig bedre, tror Tapio Juhl med henvisning til undersøgelser af de engelske blitzbørn i forhold til dem, der blev tilbage og overlevede bombardementerne under Anden Verdenskrig.

Samtidig ligger det ham meget på sinde ikke at virke utaknemmelig.

– Det er jeg absolut ikke. Jeg skylder Danmark mit helbred, velfærd og uddannelse, og jeg ved, at alt blev gjort i den bedste mening, siger han.

Faktisk er han i høj grad imponeret over den folkelige danske støtte til finnerne. Danmark havde som det første

KRIGSBARN HELE LIVET

Finlandshjælpen havde fået trykt dansk-finske parlører, og hvert barn fik et eksemplar med, så deres danske værtsfamilier måske kunne finde ud af, hvad de sagde. En del børn glemte hurtigt deres finske modersmål, og det gav problemer for dem, der vendte tilbage til Finland.

FINLAND

Selvstændig nation fra 1917. Borgerkrig fra 1918 efter kommunistisk ledet statskup. Kommunisterne blev besejret med hjælp fra Tyskland.

Sovjet angreb landet i november 1939, og det førte til Vinterkrigen og afståelse af blandt andet Karelen, der er på størrelse med Danmark.

Fra juni 1941 fulgte Fortsættelseskrigen, også mod Sovjetunionen, og fra september 1944 til april 1945 Laplandskrigen, hvor

sygdom, kan ingen vide. Nogle ville givetvis være døde som små, men de, der havde overlevet, havde klaret sig bedre, tror Tapio Juhl med henvisning til undersøgelser af de engelske blitzbørn i forhold til dem, der blev tilbage og overlevede bombardementerne under Anden Verdenskrig.

Selvindt ligger det ham meget på sinde ikke at virke utaknemmelig.

– Det er jeg absolut ikke. Jeg skylder Danmark mit helbred, velfærd og uddannelse, og jeg ved, at alt blev gjort i den bedste mening, siger han.

Faktisk er han i høj grad imponeret over den folkelige danske støtte til finnerne. Danmark havde som det første nordiske land erklæret sig neutral i krigen mellem Finland og Sovjetunionen, så det var ikke det officielle Danmark, der hjalp, men derimod erhvervsliv og privatpersoner. I januar 1940 gik Foreningen Norden og Røde Kors sammen om at oprette Finlandshjælpen, og da man efterlyste danske familier, som ville huse et finsk flygtningebarn, meldte 37.000 sig. I løbet af kort tid blev der oprettet lokalkomiteer i 96 større, danske byer – ofte med borgmestere som formand.

1000 danske håndværkere tog op for at arbejde på finske våbenfabrikker og fik rejsen betalt af Dansk Arbejds-giverforening, og blandt mange eksempler på større donationer fra erhvervsfolk var varehusdirektør P.M. Daell, som betalte for en hel dansk bataljon på 1200 mand. Måske kunne mange danskere identificere sig med finnerne, der som det lille land kæmpede mod det store Sovjet.

– Det var helt fantastisk, hvor meget danskerne samlede ind af penge og naturalier. Der blev sendt fly, et feltlazaret med læger og andet udstyr af sted, og der var en ofervilje ud over alle grænser, siger Tapio Juhl.

Lære af historien

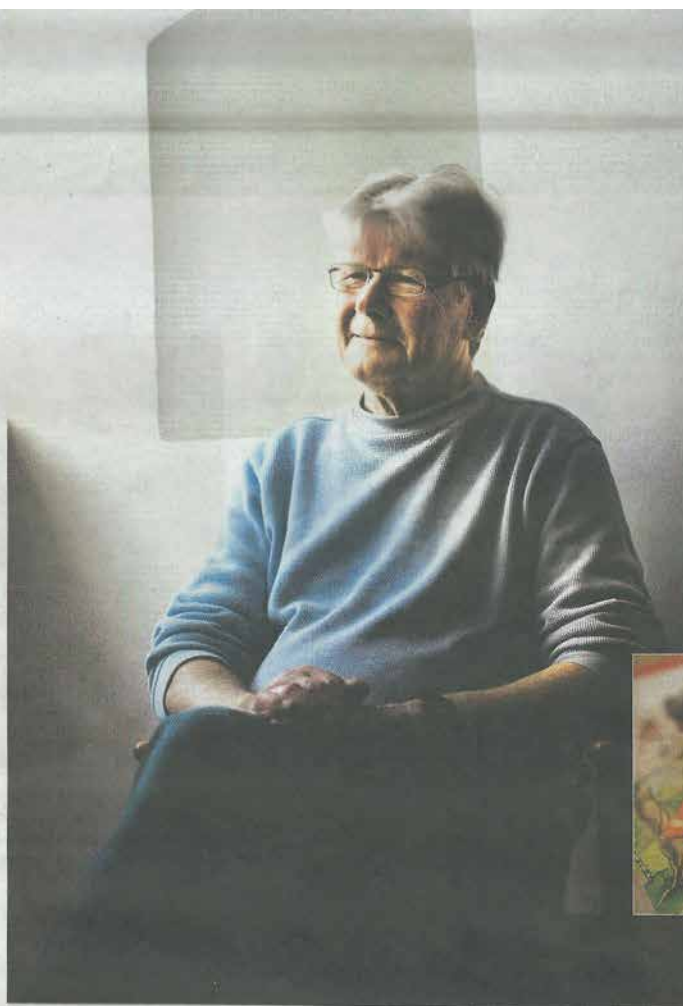
For ham har det haft livslang betydning, at han som to-årig blev fjernet fra sin familie og sendt til et nyt land, og da han for nogle år siden begyndte at holde foredrag om sin historie, var det i begyndelsen ren terapi for ham selv.

I dag handler det også om, at han gerne vil give viden og erfaring videre.

– Ingen skal bebrejdes noget, for alle har handlet efter de bedste hensigter, ligesom det er sket med flytninger af andre krigsbørn, eller som det skete, da grønlandske børn blev sendt til Danmark. Men jeg ønsker at fortælle om os, så alle kan lære af historien, siger Tapio Juhl.

På tirsdag møder den 72-årige mand nogle få af dem, han deler skæbne med. I anledning af 70-års dagen for deres ankomst til Kolding har Tapio Juhl været i arkiverne for at finde frem til de øvrige, der var med samme tog som han. De fleste vendte tilbage til Finland, men det er lykkedes ham at få kontakt til 14 af de 59. To bor i Australien; nogle er forhindret i at komme, men syv har sagt ja til at mødes på banegården klokken 15.14. To har med-delt, at de ikke vil deltage, fordi de siger, de har lagt den historie bag sig.

– Dybest set håber jeg vel egentlig også, at markeringen af jubilæet kan betyde, at jeg ligesom de to omsider kan lægge historien bag mig, siger Tapio Juhl.

NOGLE FÅ BILLEDBØGER fik Tapio Juhl med fra sit barndomshjem, og dem har han endnu.

INDLAGT. Ligesom mange andre af de finske børn, der kom til Danmark, var også Tapio Juhl syg og blev indlagt på Sct. Hedvig's Klinik i Kolding, og han husker synet af nonnerne, som syntes nærmest at svæve gennem lokalerne i deres lange kjoler.

førte til Vinterkrigen og afståelse af blandt andet Karelen, der er på størrelse med Danmark.

Fra juni 1941 fulgte Fortsættelseskrigen, også mod Sovjetunionen, og fra september 1944 til april 1945 Laplandskrigen, hvor finnerne som en del af fredsftalten med Sovjetunionen skulle drive de tyske styrker ud af landet.

93.000 finske soldater mistede livet i løbet af Anden Verdenskrig.

I dag bor der 5,4 millioner mennesker i landet.